Hoe nobel ook het imago van stadslandbouw, **in Vlaanderen plukt vooral de hoogopgeleide blanke de vruchten.** Een gemiste kans voor de stad én voor de landbouw.

Meer dan speeltuin voor de hippe middenklassers

VAN ONZE REDACTRICE
SARAH VANKERSSCHAEVER

GENT, BRUSSEL | Volkstuinen, dakserres, stadsimkers en (bio)boerderijen in de stadsrand: stadslandbouw is een verzamelnaam voor zowel bijenkasten als hectaren landbouwgrond. Het is telen en kweken in of met het gezicht naar de stad. Voor stedelingen, en dus op een veel kleinere schaal dan de industriële landbouw.

Dat maakt het hip. Want veel mensen willen vandaag weten vanwaar de prei en de peren komen, liefst door ze met eigen ogen te zien groeien. De wachtlijsten bij boerderijen in Vlaanderen die werken volgens Community Supported Agriculture (CSA), zijn er een mooi bewijs van. Bij CSA betalen mensen jaarlijks een som om de productiekosten van het landbouwbedrijf te helpen dragen en in ruil krijgen ze een deel van de oogst. Die oogst komen ze zelf plukken.

In Afsnee, tegen Gent, werd vorige week zo een nieuwe CSA-boerderij voorgesteld: De Goedinge. Het OCMW stelt hier 10,7 hectare landbouwgrond voor ter beschikking. Lokaal, gezond en sociaal. Klinkt allemaal goed, toch?

Positief

De sociologe Charlotte Prové (UGent, ILVO) is niet overtuigd. Vier jaar lang bestudeerde ze van dichtbij stadslandbouw in Gent, Philadelphia (VS) en Warschau (Polen), en analyseerde ook 32 Europese projecten. Prové ziet hoeveel kansen het Vlaamse verhaal laat liggen.

'In onze steden klinkt een uitgesproken positief geluid over stadslandbouw, maar voor dat optimisme hoor je weinig harde argumenten', zegt ze. 'Lokale overheden hebben vaak geen visie of plan, waardoor ze het laten uitgroeien tot een middenklassebeweging van hippe winkels en tuinen. En zonder sociale of stedelijke ambities heeft stadslandbouw in realiteit meer weg van een duurzame beweging, enkel voor wie het kan betalen.'

Nochtans hebben steden genoeg problemen waar stadslandbouw een deel van het antwoord op kan zijn, vindt Prové. 'Denk aan laaggeschoolde werklozen: stadslandbouw kan een middel zijn om hen de skills aan te leren die nodig zijn binnen de land- en tuinbouwsector. In probleemwijken kunnen volkstuinen helpen om de criminaliteit te doen dalen. Toch op voorwaarde dat de tuinen niet tijdelijk zijn.'

Uiteraard is de context in Philadelphia en Warschau, waar Prové de mosterd voor haar kritiek haalde, helemaal anders. Zeker wat de beschikbare grond betreft.

'Maar het gaat over de ambitie en de aanpak: lokale besturen tekenen samen met de stadslandbouwers een sociaal beleid uit, ze meten samen met de stadsuniversiteit de impact van hun projecten … Ze kunnen dus met data staven dat de criminaliteit in de wijk daalt, hoeveel ze aan voedsel produceren, wat de impact op de lokale economie is en of ze er ook de meest kwetsbaren mee bereiken. Hun optimisme is gegrond. Wij daarentegen zijn gewoon goedgezind.'

Hip is niet genoeg

De Gentse schepenen Tine Heyse (Groen) en Rudy Coddens (SP.A) zijn het erover eens dat gezond en lokaal voedsel er voor iedereen moet zijn. Niet alleen voor de hippe hoogopgeleide. 'Maar het is niet aan de landbouwer om in een sociaal tarief te voorzien', reageert Heyse. 'Sociale correcties moeten vanuit de stad en het OCMW komen, bijvoorbeeld door grond ter beschikking te stellen. Stadslandbouw moet economisch rendabel zijn, anders kan hij niet overleven.'

Al stelt Charlotte Prové zich daarbij de vraag of publieke middelen wel moeten worden ingezet voor projecten die slechts een beperkte groep ten goede komen. 'Stadslandbouw moet persoonlijke belangen overstijgen en op gemeenschapsniveau durven te denken. Niet alleen "Ik wil weten waar mijn groenten vandaan komen", maar ook "Wat heeft een stad nodig?". Vandaag leeft 12 procent kinderen in armoede en een op de tien volwassenen. Dan mag voedselbeleid niet alleen hip en gezellig zijn, maar moet het ambitieus durven te zijn.'

Ambitieus zoals in het Nederlandse Almere, bijvoorbeeld. Net iets groter dan 10,7 hectare …

Prei op de velden van De Goedinge, **een boerderij met 10,7 hectare**. © dvh

'In probleemwijken kunnen volkstuinen helpen om de criminaliteit te doen dalen'

CHARLOTTE PROVÉ
Sociologe (UGent, Ilvo)

Jan Eelco Jansma zat mee aan de ontwerptafel van het stadsdeel Almere Oosterwold. © Patrick Post

Reportage Stadslandbouw in Almere, Nederland

Boeren met de buren

Op een halfuur rijden van centrum Amsterdam wordt gespit en getimmerd aan een stadslandbouwproject van 4.300 hectare. Wie er grond koopt om een huis op te bouwen, moet minstens de helft inzetten voor land- en tuinbouw.

ALMERE (NEDERLAND) | Wie vernieuwend wil zijn, moet geduld hebben. Het stadsdeel Almere Oosterwold is in volle ontwikkeling en wie interesse heeft om er te komen wonen, moet zeven maanden wachten. Zo lang is de wachtlijst voor de infosessies. Het concept is namelijk uniek: wie een lap van de 4.300 hectare grond koopt, moet de helft ervan inzetten voor land- en tuinbouw. Daar staat tegenover dat je vrij bent in hoe je huis er moet uitzien. 'Zoveel vrijheid zijn we in Nederland niet echt gewoon', zegt Jan Eelco Jansma, wetenschapper in Stadslandbouw bij Wageningen University & Research. Hij zat tien jaar geleden mee aan de ontwerptafel van Oosterwold. 'Die vrijheid is nodig. We hebben een visie, maar bewust geen idee hoe de uiteindelijke foto er gaat uitzien. Als je wil vernieuwen, moet je verrast worden.'

En zo geschiedt: een rij woonhuizen met fruitbomen heeft zicht op het geraamte van een grote stadsboerderij verderop. De boer zal 40 hectare land bewerken en op het erf ook een appartementsgebouw en een aantal huizen ontwikkelen. 'Normaal worden landbouw en wonen strikt van elkaar gescheiden in Nederland. In Oosterwold ben je onderdeel van de landbouw.'

Voedselcoöperatie

Ook over het voedsel is nagedacht. 'De distributiesystemen zijn zeer gesloten in Nederland', zegt Jansma. 'Binnenkort zitten we daarom met de bewoners samen om te kijken hoe we kunnen gaan samenwerken, bijvoorbeeld door een coöperatie op te zetten. Iedereen kan er zijn groenten en fruit inbrengen en verkopen via een eigen, lokaal distributiekanaal en label.'

Dat is ambitieus, maar de tijd is rijp, zegt hij. 'Het huidige systeem kent te veel schandalen. Denk aan de Fipronil-eieren. Mensen begrijpen stilaan dat we op een andere schaal over voedsel moeten nadenken.' Kleinschaliger en socialer. 'Het sociale aspect houdt in dat we mensen betrekken die moeilijk toegang vinden tot de arbeidsmarkt', zegt Jansma. 'En we hebben geleerd dat binnen stadslandbouw veel mogelijk is. Ik denk bijvoorbeeld aan ONZE, een stadslandbouwbedrijf wat verderop in Almere. Een sierteler besloot om zijn serres te verhuren als volkstuinen. Mensen uit alle culturen en klassen huren er stukjes.'

Voor de kritiek van Charlotte Prové heeft hij begrip, maar dat belet hem niet om volop de kaart van de stadslandbouw te trekken. 'Als je de landbouw wil veranderen, heb je de stad nodig omdat 80 procent van de Nederlanders er woont. Daar zit de macht. En mensen stemmen met hun vork, dus laten we ervoor zorgen dat ze er iets gezonds op prikken.' (vsa)

Dierenrechten

Is België klaar voor een partij die zich inzet voor dierenwelzijn?

Het succes van de Nederlandse Partij voor de Dieren lijkt moeilijk te evenaren.

BRUSSEL | Vandaag wordt een nieuwe dierenpartij in België voorgesteld. Ze wil de belangen en rechten van dieren erkennen en verdedigen. Het is niet de eerste keer dat zo'n partij in België opduikt.

In 2004 nam al een Partij voor de Dieren (PvdD) deel aan de Vlaamse verkiezingen. Tijdens de verkiezingscampagne wist ze een aantal BV's, waaronder tv-figuur Joyce De Troch, te strikken. Uiteindelijk kwam ze alleen op in Antwerpen, waar ze 0,06 procent haalde. Ook in 2010 probeerde de partij het nog eens voor de federale verkiezingen… op LDD. Nadien bleef het windstil.

In Nederland, waar geen kiesdrempel bestaat, lukt het de Partij voor de Dieren wel al zestien jaar om een verschil te maken. Bij de laatste verkiezingen in maart 2017 haalde de partij zelfs vijf zetels in de Tweede Kamer.

Kan België het Nederlandse succes evenaren? 'De leden van de nieuwe dierenpartij pakken het veel professioneler aan dan de PvdD in 2004', zegt Vlaams parlementslid Hermes Sanctorum, die brak met Groen over het dossier onverdoofd slachten. 'Ook als ze geen zetels halen in 2019, zal deze partij blijven.'

Sanctorum, die zelf geen partijlid wordt, wijst op de toegenomen gevoeligheid voor dierenwelzijn. 'Omdat we nu een Vlaamse, Brusselse en Waalse minister ter zake hebben.' (myde)

Hermes Sanctorum. © belga